

آسیب شناسی فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا و پسا کرونا؛ فرصت ها و تهدیدها (مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان استان تهران)¹

اسد حجازی²

چکیده

پژوهش حاضر به ارزیابی برنامه های فرهنگی - اجتماعی پردیس ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان استان تهران در دوران کرونا و پسا پرداخته است. برنامه های فرهنگی - اجتماعی شامل: (کلاس های فوق برنامه؛ برگزاری نمایشگاه ها؛ کانون های فرهنگی - اجتماعی؛ انجمن های علمی؛ برگزاری مسابقات فرهنگی؛ برگزاری جشنواره های فرهنگی؛ برگزاری اردوها؛ برگزاری مراسم و مناسبت های ملی و مذهبی؛ تشکل های دانشجویی؛ نشریات دانشجویی و ... می شود که از پنج بعد: 1- میزان علاقه مندی و احساس رضایت به برنامه ها 2- میزان احساس ضرورت به برگزاری برنامه ها 3- میزان آگاهی و اطلاع از برنامه ها 4- میزان حضور و استفاده از برنامه ها 5- میزان تمایل به مشارکت در اجرای برنامه های فرهنگی اجتماعی، ارزیابی ها صورت گرفته است. مطالعه حاضر یک مطالعه کاربردی، توصیفی و میدانی با استفاده از تکنیک دلفی بوده است. 326 پاسخگو شامل 212 دانشجو معلم و 114 نفر از کارکنان و اساتید شاغل در پردیس ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان استان تهران را مورد ارزیابی قرار داده است. روایی پرسش نامه صوری و از منظر متخصصان ارزیابی شده و مقدار $\alpha=0/87$ بیانگر پایایی ابزار سنجش است. این پژوهش در دو مرحله انجام گرفت. داده های جمع آوری شده در دو بخش آمار توصیفی (میانگین، فراوانی، انحراف استاندارد) و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین در این پژوهش عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل خارجی (نقاط فرصت و تهدید) شناسایی شد. نتایج پژوهش حاضر می تواند برای مسئولان دانشگاه فرهنگیان و دانشجویان در راستای بهبود و توسعه برنامه های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا و پسا کرونا قابل استفاده باشد.

کلید واژه ها: ارزیابی، برنامه فرهنگی، برنامه اجتماعی، دوران کرونا و پسا کرونا

1. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی مورد حمایت دانشگاه فرهنگیان استان تهران می باشد.

تاریخ پذیرش:

تاریخ دریافت:

Azer1383@yahoo.com

2. دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

مقدمه

در نظام تربیت معلم اغلب کشورها زمانی را برای انجام فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی به صورت اختیاری و آگاهانه برای حضور دانشجومعلمان در کلاس های درس و مدرسه در نظر گرفته اند و آن را یکی از ضروری ترین برنامه های تربیت معلم می دانند و برنامه های خود را براساس آن طراحی کرده اند و در صدد افزایش طول این دوره هستند. در کشورمان، معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی کشور به عنوان یکی از متولیان حوزه فرهنگ کشور، عزم خود را جزم نموده است تا با اتخاذ رویکردی جامع که از یکسو بر فرهنگ اصیل اسلامی- ایرانی تأکید نموده و از دیگر سو اقتضائات امروز این کشور را ملحوظ داشته، با برنامه ریزی دقیق فعالیت های فرهنگی و اجتماعی و مدیریت اوقات فراغت آنها، مروج توأمان علم و ایمان در محیط دانشگاهی باشد. در این راستا، دانشگاه فرهنگیان به عنوان دانشگاهی وابسته به وزارت آموزش و پرورش و زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز با توجه به رسالت تأمین و تربیت معلمان و پژوهشگرانی مؤمن و متعهد، به مبانی دینی و ارزش های اسلامی و انقلابی، دارای فضایل اخلاقی و ارزش های والای انسانی، کارآمد و توانمند در طراز جمهوری اسلامی ایران در صدد برنامه ریزی و ساماندهی و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی دانشجو معلمان براساس سیاست های کلان نظام جمهوری اسلامی ایران و اساسنامه دانشگاه فرهنگیان، می باشد (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، 1390).

یکی از مأموریت ها و رسالت های معاونت فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان گسترش حاکمیت فضای فرهنگی و اجتماعی بر تمامی ابعاد و شئون دانشگاه است. در این راستا برنامه ریزی ها و فعالیت های متعدد و متنوعی در سال های اخیر (ایام بحرانی ناشی از ویروس منحوس کرونا) انجام شده تا دانشجومعلمان علاوه بر کسب شایستگی های حرفه ای بتوانند در برنامه ها و فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی نیز مشارکت و همکاری نمایند. هدف از این مطالعه بررسی آسیب شناسانه فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی در سطح دانشگاه و ارائه الگوی مطلوب می باشد. روش مورد استفاده آمیخته (کیفی و کمی) می باشد. با انجام این تحقیق، آسیب های مهم انجام فعالیت های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان استان تهران در فضای مجازی، دوران کرونا و پسا کرونا شناسایی گردیده و با شناسایی منابع و عوامل مؤثر در کاهش این آسیب ها می توان راهبردهای لازم برای بسیج منابع و هدف گذاری برای کاهش آسیب ها را انجام داد. نتایج این مطالعه نه تنها اثربخشی کوشش های فرهنگی و اجتماعی را بالا می برد، بلکه انگیزه بالایی برای فعالان فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه ایجاد می کند.

تا پیش از دهه 1950، وظیفه دانشگاه ها به طور کلی به انتقال دانش موجود به دانشجویان خلاصه می شد. ولی به تدریج از دهه 1960 به بعد عهده دار تولید دانش و پژوهش و تحقیق در زمینه های

علمی و اجتماعی نیز گردیدند و به مرور زمان وظیفه‌ی انتقال، بازسازی و ارتقای فرهنگ جامعه نیز بر عهده دانشگاه‌ها گذارده شد (رشیدی و همکاران، 1384). امروزه برای دانشگاه‌ها چهار وظیفه اصلی تعریف شده است؛ آموزش، پژوهش، تربیت نیروی انسانی ماهر و توسعه فرهنگی جامعه (وزارت فرهنگ و آموزش عالی، 1387).

«فرهنگ، کلیت هم تافته و به هم پیوسته‌ای از باورها، فضائل و ارزش‌ها، آرمان، دانش‌ها، هنرها و فنون، آداب و اعمال جامعه را شامل شده و مشخص‌کننده ساخت و تحول کیفیت زندگی هر ملت است» (شورای عالی انقلاب فرهنگی، 1371). فرهنگ در همه فعالیت‌های بشری جریان دارد و از این رو کلیه سیاست‌های جامعه دارای بُعد فرهنگی بوده و در شیوه‌های رفتار، زندگی با دیگران، تجارب مشترک، مشارکت گروهی، خدمات اجتماعی، توسعه اجتماعی، توسعه اقتصادی، کسب درآمد و فن آوری اطلاعات و ارتباطات نمود می‌یابد (کمیسون فرهنگی کشورهای اروپایی¹، 2002).

بر اساس آخرین آمار منتشر شده، تعداد سه میلیون و شش صد هزار دانشجو در دانشگاه‌های ایران تحصیل می‌کنند (موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، 1397) که از این تعداد بیش از 50 هزار نفر دانشجو معلم هستند و در یکصد پردیس و مرکز آموزش عالی دانشگاه فرهنگیان تحصیل می‌کنند. دوران دانشجویی، از سویی بهترین و حساس‌ترین دوران زندگی جوانان است و از سویی دیگر، دوران بحران‌ها و سوالات بسیار است. از طرفی دورانی از محیط امن و مانوس و مألوف خانواده و احساسات و عواطف خانوادگی (مخصوصاً دانشجویان غیربومی خوابگاهی) و از طرف دیگر ورود به فضا و دنیای فراخانوادگی و آماده شدن با مسائل و مشکلات زیاد، هجران خانواده، رویارویی با شخصیت‌ها و چالش‌های علمی، سیاسی، فرهنگی و عدم امکان گذران اوقات فراغت و تفریحات سالم به دلیل کمبودها در این زمینه و اضطراب ناشی از فراغت از تحصیل، اشتغال و همسرگزینی است.

براساس آن چه در اساس نامه دانشگاه فرهنگیان آمده است: یکی از اهداف مهم این دانشگاه تامین و تربیت معلمان، مدیران، مربیان، کارکنان و پژوهشگرانی مومن و متعهد، معتقد به مبانی دینی و ارزش‌های اسلامی و انقلابی، دارای فضائل اخلاقی و ارزش‌های والای انسانی، کارآمد و توانمند در تراز جمهوری اسلامی، تربیت، توانمندسازی و ارتقای شایستگی‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای منابع انسانی با تاکید بر پرورش انسان‌های متقی، کارآفرین، خودباور، خلاق و توانا در تولید علم، فناوری و نوآوری، متناسب با مبانی و ارزش‌های اسلامی و نیازهای جامعه است. به همین منظور یکی از بخش‌های مهم برای رسیدن به اهداف مورد نظر، داشتن برنامه‌های فرهنگی-اجتماعی مناسب برای دانشجو معلمان محصل در دانشگاه فرهنگیان است.

اهمیت فرهنگ اکنون از نقشی که برای آن در زمینه همبستگی اجتماعی، ایجاد انگیزه و تحول

پیشرفت، حل مشکلات اجتماعی، پر کردن اوقات فراغت و غیره متصور بودند بسی فراتر رفته است (صالحی امیری و عظیمی دولت آبادی، 1387) اما در جهان امروز، به خاطر بی‌توجهی به عنصر فرهنگ، عنصر اجتماع و هویت فرهنگی و اجتماعی، باید تبعیض‌هایی برای برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی داشته باشیم تا جامعه از این بی‌تعدالی که به واسطه توسعه مادی ایجاد شده است، بیرون آید. (سیفی، 1389). برنامه ریزی فرهنگی عبارت است از طراحی و ارائه سیاست‌های راهبردی، اصولی و کلان در مجموعه امور فرهنگی مبتنی بر راهکارهای اجرایی و عملی، به منظور پاسداری، اصلاح، پویایی و تکامل فرهنگ جامعه است که با توجه به دگرگونی‌ها و تعاملاتی که در جریان فرهنگ‌ها ایجاد می‌شود، سلامت فضای فرهنگی جامعه تامین می‌گردد. برنامه ریزی فرهنگی شامل چهار عنصر هدف، مخاطب، روش و پیام است (ثواقب، 1382). در تعریفی دیگر، مراد از برنامه ریزی فرهنگی، آن دسته از حوادث و فرایندهایی است که توسط مداخلات آگاهانه انسانی شکل گرفته و در واقعیت بازتولید شدند (چلبی، 1381). در میان دانشگاه‌های سراسر کشور؛ دانشگاه فرهنگیان به عنوان یک دانشگاه حاکمیتی و مأموریت محور مصمم است با الهام از معاونت فرهنگی - اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به عنوان اصلی‌ترین متولی و پشتیبان توسعه فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه‌ها و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با استعانت از الطاف باری تعالی و الهام از آموزه‌های پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع)؛ با مشارکت دادن همه ظرفیت‌ها و عناصر دانشگاهی اعم از دانشجویان، استادان، مدیران و کارکنان به ایفای رسالت خود مبنی بر تحقق دانشگاه تمدن ساز بپردازد. زیرا این دانشگاه با هدف تأمین نیروی انسانی متعهد، متخصص و کارآمد؛ برای وزارت آموزش و پرورش و همچنین دستیابی به اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته است.

از آنجا که پرورش نسل آینده‌ی این کشور به عهده‌ی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان خواهد بود، پس اهمیت این دانشگاه بیش از دانشگاه‌های دیگر بشمار خواهد آمد. بنابراین، دانشگاه فرهنگیان دانشگاهی برای تأمین، تربیت و توانمندسازی معلمان و نیروی انسانی وزارت آموزش و پرورش در ایران است، بر این اساس، دوران تحصیل دانشجو معلم در دانشگاه فرهنگیان بخش مهمی از فرایند شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان است. در این دانشگاه دانشجو معلمان برنامه‌های تربیت معلم را با انواع تصوراتی که از شغل معلمی دارند و همچنین با تصور خودشان در قامت یک معلم آغاز می‌کنند. این تصورات اولیه تا حدود زیادی در طول تجربیاتی که از دوران تحصیل داشته‌اند، و تحول یافته‌اند نقش مهمی در تعیین نوع نگرش و درک آنها نسبت به حرفه تدریس، باورهای شغلی و شیوه‌های اداره کلاس بر عهده دارند (مهرمحمدی، 1394؛ حجازی، 1397).

بر این اساس دانشجو معلمانی که در این دانشگاه تحصیل می‌کنند علاوه بر کسب شایستگی‌هایی¹ که در برنامه رسمی آمده است می‌توانند مطابق معیارهای نظام تعلیم و تربیت کشورمان، به انجام فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی پرداخته و اهداف برخی از ساحت‌های شش‌گانه² سند تحول را پیگیری نمایند. بدیهی است که این برنامه‌ها و فعالیت‌ها تحت تاثیر رویکرد حاکم بر دانشگاه و ... دارای آثار و پیامدهای مثبت و منفی و دارای فرصت‌ها و تهدیدهایی می‌باشند؛ اثربخش بودن یک برنامه بویژه در ایام ناشی از ویروس منحوس کرونا، برنامه ریزی مبتنی بر نیازها و علایق مخاطبین و تدوین معیارهای عملکرد مطلوب در جهت امکان‌بازنگری و اصلاح برنامه‌های متناسب با نیازهای فرهنگی مخاطبین و به دنبال آن ظرفیت‌سازی برای پوشش دادن به آن‌ها است. از سوی دیگر، به منظور ارتقاء و توسعه برنامه‌های فرهنگی، بایسته است موانع و چالش‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها شناسایی شده و آسیب‌شناسی صورت گیرد.

در آسیب‌شناسی فرض بر این است که واقعاً مشکلی وجود دارد و مدیران ارشد و همه افراد سازمان باید به مشاور سازمان در پیدا کردن آن کمک کرده تا در نهایت سازمان برای تغییر به سمت تعالی آماده شود (فاتلا، 2005). فلذا آسیب‌شناسی می‌تواند گام حیاتی و مهمی برای کاهش آثار و پیامدهای منفی تلقی شود چرا که با شناخت مسائل و مشکلات سازمان، شناسایی علل و عوامل آن آسانتر می‌گردد. این عوامل علاوه بر اشکالات و نارسایی‌های عامل انسانی، عوامل دیگری همچون سازماندهی نامناسب، ضعف نظام کنترل، نامناسب بودن فرآیندهای کاری و غیره را نیز در این میان موثر می‌دانند که می‌بایست مورد بررسی و مطالعه قرار گیرند. از سوی دیگر، هرگونه فعالیت و برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی باید مبتنی بر شناخت تحلیلی، عمیق، دقیق و همه‌جانبه از وضعیت موجود باشد. به هر میزان وضعیت موجود بیشتر و بهتر شناخته شود، امکان طراحی و اجرای مطلوب برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب، بیشتر خواهد بود.

در شناخت وضعیت موجود، مؤلفه‌های مهمی باید مد نظر قرار گیرد که اهم آنها بدین شرح است:

مخاطب شناسی، موقعیت شناسی، جریان شناسی، امکانات، شناخت مشکلات و موانع و شناسایی وضعیت مطلوب و آرایه راهکارها

بنابراین مطالعه حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال است که وضعیت برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه در فضای مجازی دوران کرونا و پسا کرونا چگونه است؟ چه عواملی در

1. شایستگی‌های معطوف به دانش علمی، شایستگی‌های معطوف به دانش تربیتی، شایستگی‌های معطوف به دانش تربیتی محتوا، شایستگی‌های معطوف به دانش عملی، شایستگی‌های معطوف به دانش عمومی که در قالب شش ساحت تربیتی تنظیم می‌شود.

2. تربیت اعتقادی، اخلاقی و عبادی-2- تربیت سیاسی و اجتماعی-3- تربیت زیستی و بدنی-4- تربیت هنری و زیبایی‌شناختی-5- تربیت اقتصادی و حرفه‌ای-6- تربیت علمی و فناوری و با تاکید بر تربیت اعتقادی، اخلاقی و عبادی

3. Fattella

ایجاد و کاهش کیفیت برنامه ها و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی دوران کرونا و پسا کرونا تأثیرگذارند؟. مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید برنامه ها و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران در فضای مجازی دوران کرونا و پسا کرونا چیست؟. چه راهکارها و شیوه هایی برای افزایش بهبود برنامه ها و فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی دوران کرونا و پسا کرونا وجود دارد؟.

از آن جایی که برنامه های فرهنگی - اجتماعی، فضای مناسبی برای توسعه فرهنگی و اجتماعی در میان دانشجویان معلمان ایجاد می کند، پرداختن به ابعاد مختلف این برنامه ها از مطالعات خوبی است و شایسته است از سوی پژوهشگران علوم انسانی و مدیران فرهنگی مورد توجه قرار گیرد. با انجام این تحقیق، علاوه بر شناسایی وضعیت موجود فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی در ایام کرونا و پسا کرونا، آسیب های مهم فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان شناسایی می شود و با شناسایی منابع و عوامل موثر در کاهش این آسیب ها می توان راهبرد های لازم برای بسیج منابع و هدف گذاری برای کاهش آسیب ها را انجام داد.

پیشینه پژوهش

آزاد ارمکی و منوری (1391) در پژوهشی با عنوان "تحلیل محتوای سیاست های فرهنگی ایران، براساس قانون اساسی، سند سیاست های فرهنگی و برنامه پنجم توسعه" سیاست های فرهنگی کنونی ایران را بر اساس سه متن قانون اساسی (اصول مربوط به فرهنگ)، سند سیاست های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، 1371) و برنامه پنجم توسعه (فصل فرهنگ) به روش تحلیل محتوا مورد ارزیابی قرار داده اند. در این پژوهش، هشت متغیر و مقولات متناسب با هر کدام از این متغیرها، از مطالعات پیشین استخراج شده و برای تحلیل محتوای نمونه های انتخاب شده از سیاست های فرهنگی کنونی ایران استفاده شده است.

جمع بندی نهایی ارزیابی سیاست های فرهنگی کنونی ایران را می توان در چند عنوان کلی به صورت زیر مورد ملاحظه قرار داد. همان طور که پیداست، سیاست های فرهنگی کنونی ایران واجد ویژگی های مثبت و منفی توأمان است.

1- ساخت ارزش ها و مفاهیم والا 2- مقابله با فرهنگ های مهاجم 3- ممانعت از سوداگری در فرهنگ 4- توجه به زیرساخت های فرهنگی 5- وسیع بودن مفهوم فرهنگ 6- کلی بودن 7- دولتی بودن 8- ابهام 9- نیندیشیده های فراوان 10- تناقض 11- عدم اولویت بندی 12- عدم تفکیک مناسب

در پژوهش "بررسی روند برنامه ریزی فعالیت های فرهنگی دانشگاه های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و توسعه کشور" (رشیدی و همکاران، 1384) بیان شده است که هدف از انجام این پژوهش

بررسی روند برنامه ریزی فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه کشور است. برای دستیابی به این هدف تلاش گردیده تا پژوهش امکان دستیابی به چهار هدف جزئی را فراهم آورد. از جمله: بررسی مؤلفه‌های برنامه ریزی، شاخص‌های کمی و کیفی، شاخص‌ها و الگوهای برنامه ریزی و در نهایت تفاوت عملکرد مجریان فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه کشور بوده است. نتایج به دست آمده بیان گر آن است که میان مؤلفه‌های شاخص‌های کیفی در برنامه ریزی فعالیت‌های فرهنگی طی برنامه دوم و سوم توسعه تفاوت‌چندانی وجود ندارد؛ ولی در خصوص شاخص‌های کمی، میان دو برنامه تفاوت اساسی مشاهده می‌شود. میان عملکرد مجریان فرهنگی در برنامه دوم نیز تفاوت چندانی وجود ندارد، ولی در برنامه سوم بیشترین تفاوت میان عملکرد اداره کل امور فرهنگی و جهاد دانشگاهی با مجریان دیگر فعالیت‌های فرهنگی مشاهده می‌شود.

مظاهری و همکاران (1387) در پژوهشی با عنوان "معرفی مدل‌هایی برای برنامه‌ریزی فرهنگی" مدل‌های متفاوتی از جمله: مدل پالمر^۱، برن استین^۲، برودی^۳، فیلاردی^۴ و ... را توضیح داده است. این مدل‌ها می‌توانند در برنامه ریزی فرهنگی در سازمان‌ها به کار روند. پژوهشی دیگر نیز با عنوان مشارکت دانشجویی و نقش آن در توسعه فعالیت‌های فرهنگی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال) (اکبری، 1389) انجام شده است و به دنبال مشخص کردن نقش مشارکت‌های دانشجویی در توسعه فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه آزاد اسلامی بوده است. همچنین به ارائه پیشنهادها و راهکارهای مؤثر برای مدیران و مسئولین فرهنگی به منظور بهره‌گیری از این عامل بسیار تعیین‌کننده در توسعه مدیریت فرهنگی دانشگاه می‌پردازد. این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از نظر روش و ماهیت جزء پژوهش‌های توصیفی پیمایشی است. مثنوی و همکاران (1384) در پژوهش "نگرش دانشجویان خوابگاهی دانشگاه علوم پزشکی ایران در مورد رفتارهای انحرافی در خوابگاه‌ها" به دنبال بررسی محیط‌های بسته خوابگاهی و مراکز جمعی، به عنوان محیط‌های مناسبی برای بروز رفتارهای انحرافی بودند که نتیجه آن مشخص ساخت که بین شرایط خوابگاهی و شرایط خانوادگی و شرایط جامعه و رفتار انحرافی در خوابگاه‌های دانشجویی رابطه وجود دارد.

در تمام طول تاریخ اندیشه بشری نوعی چالش نظری درباره امکان‌پذیری سیاست‌گذاری و برنامه ریزی فرهنگی وجود داشته است (آشنا و قهفرخی، 1394). دو دیدگاه نظری متفاوت درباره برنامه ریزی فرهنگی را می‌توان از یک دیگر تفکیک کرد. این دو عبارت‌اند از:

-
1. Palmer
 2. Bernstein
 3. Brodie
 4. Ghilardi

الف - مخالفت با سیاست گذاری و برنامه ریزی در عرصه فرهنگ

براساس این دیدگاه، اتخاذ سیاست فرهنگی مشخص، تهدیدی علیه آزادی انتخاب فرد و توسعه تجاری است (گوردن و ماندی، 1383)؛ لذا اصولاً ضرورتی برای آن وجود ندارد، از طرف دیگر، فرهنگ مقوله ای کیفی و حاصل زندگی عده کثیری از مردم در یک شرایط مشابه و در مدت زمان نسبتاً طولانی است؛ لذا نمی توان و نباید آن را از امر متعالی و کیفی به زمین خاکی و عالم انسانی برنامه ریزی تنزل داد. این دیدگاهی است که توسط اکثر کشورهای اروپایی و آمریکایی شمالی پیگیری می شود. در آمریکا مخالفت با برنامه ریزی و سیاست گذاری فرهنگی بر سه استدلال زیر استوار است:

1- تنظیم سیاست های هماهنگ در این عرصه، بر فعالیت سازمان های خصوصی تأثیر مختل کننده دارد.

2- سیاست گذاری فرهنگی دولت باعث مداخله نایجابی دولت در توسعه فرهنگی می شود.

3- این مداخله بر لزوم تبعیت (نه هدایت کنندگی) دولت در عرصه فرهنگ از بخش خصوصی تأثیر منفی دارد (وحید، 1386)

براساس رویکرد مذکور، تدوین سیاستی که کلیت فرهنگی یک کشور را در دایره شمول خود قرار دهد، اگر نگوییم ناممکن حتماً امری دشوار است. «تنوع فرهنگی»، «خلاقیت فرهنگی» و «تغییر فرهنگ» در این رویکرد اصولی اساسی تلقی می شوند که برنامه ریزی فرهنگی - به ویژه توسط دولت - تهدیدی جدی برای آن محسوب می شود.

ب - ضرورت سیاست گذاری فرهنگی

این دیدگاه که عملاً شامل گروه نسبتاً وسیعی از دیدگاه های مختلف است، برنامه ریزی و سیاست گذاری فرهنگی را نه تنها امری میسر و «شدنی» بلکه آن را الزامی و اجتناب ناپذیر بر می شمرد. در این دیدگاه، برنامه ریزی فرهنگی تهدیدی برای آزادی انتخاب فرد محسوب نمی شود و اگر هم باشد، اصولاً گزیری از آن نیست. البته سیاست گذاری با برنامه ریزی متفاوت است. برنامه ریزی منتج از سیاست گذاری و مجموعه ای از اقدامات طراحی شده است و از جمله نقش ها و کارکرد های برنامه ریزی رصد کردن و ارزیابی اقدامات انجام شده برابر اصول سیاست گذاری است. از این حیث، برنامه ریزی و استراتژی در ذیل سیاست گذاری جای می گیرد (عقیلی و احمدزاده کرمانی، 1388).

اگر دیدگاه اول را دیدگاه فرهنگی لیبرالیسم بنامیم، اندیشه فرد مستقل و امیال و خواست های ویژه او - که نباید محدودیت و الزام بیرونی بر او حاکم باشد و برای او تعیین تکلیف کند - در مرکز آن جای می گیرد. تصور چنین فرد مستقلی از شبکه مناسباتی که بر مبنای آن، فرد و امیال او سامان می یابد، اندیشه ای متافیزیکی است؛ زیرا فرد همواره در شبکه ای از مناسبات جمعی تعریف و کم و بیش خواست او در

مناسبات مذکور، تعیین می‌شود. در چنین شرایطی، بر کنار ساختن دولت و نظم مستقر از هدف‌گذاری در عرصه فرهنگ، به هیچ وجه جایگاهی برای آزادی فرد و انتخاب‌های آزادانه او فراهم نمی‌آورد؛ بلکه جای خالی دولت را منابع دیگر قدرت پر می‌کنند. بر این اساس، سیاست‌گذاری فرهنگی در کشورهای مختلف وضعیت متفاوتی پیدا می‌کند. اگر چه وجودش در همه آنها ضروری است. در یک کشور پیرامونی، هر گام عقب‌نشینی نظام مستقر در هدف‌گذاری و سیاست‌گذاری حوزه فرهنگی به معنای پیشروی رقبای حاضر در صحنه منازعات قدرت و عقب‌نشینی نظام سیاسی به معنای وا نهادن قدرت به رقیب حاضر در صحنه سیاسی است (کاشی، 1379).

بنابراین الزامات و شیوه‌های برنامه‌ریزی فرهنگی برحسب اهداف و محتوا متفاوت خواهد بود و این تفاوت وابسته به سیاست‌های فرهنگی محیط اجتماعی است که قصد شکوفایی و توجه به تنوع فرهنگی و اجتماعی را دارد یا محتوای از پیش تعیین شده‌ای را مهندسی می‌کند.

روش تحقیق

مطالعه حاضر یک مطالعه کاربردی، توصیفی و میدانی است که با استفاده از تکنیک دلفی انجام شده است. علت استفاده از تکنیک دلفی، محتوای پژوهش و دور بودن جامعه نمونه و عدم امکان جمع کردن آن‌ها در یک مکان و هم‌چنین اهمیت دیدگاه‌های این افراد در مورد برنامه‌های فرهنگی-اجتماعی دانشجویان شبانه روزی پردیس‌های دانشگاه‌های فرهنگیان استان تهران است. این پژوهش از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع زمینه‌یابی، از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ زمانی، مقطعی محسوب می‌گردد. برای گردآوری شاخص‌ها و گویه‌های پرسش‌نامه از تکنیک دلفی استفاده شد. مدرسان دانشگاه و کارکنان به‌ویژه کارشناسان فرهنگی و اجتماعی هم‌چنین سرپرستان خوابگاه‌ها به دلیل داشتن اطلاعات جامع‌تر و کامل‌تر در مورد برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی مشارکت داده شدند. این پژوهش در دو مرحله انجام گرفت. در مرحله اول با استفاده از تکنیک دلفی و با استفاده از نظرات کارشناسان و اساتید دانشگاه فرهنگیان شاخص‌های اصلی پرسش‌نامه که منبعث از اسناد فرادستی و برنامه‌های اجرایی در دانشگاه است تهیه و سپس به روش پیمایشی پرسش‌نامه توسط جامعه نمونه که اساتید، دانشجویان و کارکنان بودند تکمیل گردید و داده‌های جمع‌آوری شده در دو بخش آمار توصیفی (میانگین، فراوانی، انحراف استاندارد) و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جامعه آماری و جمعیت نمونه

جامعه آماری پژوهش کلیه اساتید، دانشجویان و کارکنان پردیس‌ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان استان تهران به تعداد 9680 نفر می‌باشد. که حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 326 نفر

تخمین زده شد.

ابزارهای گردآوری داده ها

- 1- فیش برداری: بررسی آثار و پژوهش‌های انجام شده و تهیه فیش‌های لازم جهت تدوین پیشینه پژوهش و تدوین چارچوب نظری و پرسش‌نامه.
- 2- مصاحبه اکتشافی: گفتگو و مصاحبه با مدیران، کارشناسان و... مسئول و سیاستگذار در امور فرهنگی و اجتماعی جهت تدوین پرسش‌نامه پژوهش
- 3- پرسش‌نامه محقق ساخته، پس از پیشینه تجربی تحقیق و مصاحبه‌های اکتشافی پرسشنامه طراحی گردید.

یافته ها

تحلیل نتایج برنامه های فرهنگی و اجتماعی در پردیس ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان

تهران

براساس موضوع داده‌ها و اطلاعات از طریق مطالعات مقدماتی، مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته در پاسخ به سئوالات؛ وضعیت موجود برنامه ها و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران در فضای مجای دوران کرونا و پسا کرونا چگونه است؟ چه عواملی در ایجاد و کاهش کیفیت برنامه ها و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی دوران کرونا و پسا کرونا تأثیر گذارند؟ اطلاعات جمع‌آوری شد؛

جدول 1. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	ابعاد	شماره گویه	میانگین	انحراف استاندارد
وضعیت موجود	کلاس های فوق برنامه فرهنگی و اجتماعی	1-7	4.09	0.630
	برگزاری نمایشگاه	8-13	3.11	0.659
فعالیت های	مسابقات فرهنگی و اجتماعی	14-17	3.88	0.619
	اردوها	18-20	3.92	0.659
فرهنگی و اجتماعی	تشکل ها دانشجویی	21-22	3.10	0.640
	برگزاری مناسبات	23-27	3.08	0.640
در دانشگاه فرهنگیان	نشریات دانشجویی	28-29	3.20	0.618
	انجمن های علمی	30-32	3.21	0.618

0.640	3.08	33-40	کانون‌های فرهنگی و اجتماعی	استان تهران در فضای مجای دوران کرونا و پسا کرونا
0.620	3.86	41-44	جشنواره‌ها	

طیف لیکرت: خیلی کم (1)، کم (2)، متوسط (3)، زیاد (4)، خیلی زیاد (5)
 نتیجه تجزیه و تحلیل توصیفی متغیرهای حاضر در پژوهش در جدول (1) نشان داده شده است. در این جدول، علاوه بر تعداد سؤالات مطرح شده برای هر یک از متغیرهای پژوهش، آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد مربوط به هر یک از متغیرها از نظر آزمودنی‌ها نیز بیان شده است.

جدول 2. بررسی برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی از نظر دانشجویان

متغیرها	میزان علاقه مندی		احساس ضرورت		میزان آگاهی و اطلاع از برنامه‌ها		احساس رضایت		میزان تمایل به مشارکت در اجرا	
	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین
کلاس‌های فوق برنامه	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89
برگزاری نمایشگاه فرهنگی و اجتماعی	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21
کانون‌های فرهنگی و اجتماعی	0.640	3.20	0.640	3.20	0.640	3.20	0.640	3.20	0.640	3.20
برگزاری مسابقات فرهنگی و اجتماعی	0.618	3.40	0.618	3.40	0.618	3.40	0.618	3.40	0.618	3.40
برگزاری جشنواره‌های	0.619	3.58	0.619	3.58	0.619	3.58	0.619	3.58	0.619	3.58

										فرهنگی و اجتماعی
0.620	3.96	0.620	3.96	0.620	3.96	0.620	3.96	0.620	3.96	برگزاری اردوهای فرهنگی و اجتماعی
0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	برگزاری مراسمات و مناسبات فرهنگی و اجتماعی
0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.640	3.20	تشکل های دانشجویی
0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.618	3.40	نشریات دانشجویی

براساس نتایج به دست آمده، در جدول (2) وضعیت هر یک از برنامه های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران در دوران کرونا و پسا کرونا در ده محور کلی از جمله (کلاس های فوق برنامه، برگزاری نمایشگاه فرهنگی و اجتماعی، کانون های فرهنگی و اجتماعی، برگزاری مسابقات فرهنگی و اجتماعی، برگزاری جشنواره های فرهنگی و اجتماعی، برگزاری اردوهای فرهنگی و اجتماعی برگزاری مراسمات و مناسبات فرهنگی و اجتماعی، تشکل های دانشجویی، نشریات دانشجویی) از نظر دانشجو معلمان از طریق محاسبه میانگین و انحراف استاندارد بر اساس پنج شاخص؛ میزان علاقه مندی، احساس ضرورت، میزان آگاهی و اطلاع از برنامه ها، احساس رضایت و میزان تمایل به مشارکت در اجرا نشان داده شده است: بر این اساس، در خصوص برنامه های کانون های فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان، بیشترین علاقه از منظر دانشجویان به برنامه های کانون قرآن و عترت و نویسندگی بوده است. از سوی دیگر، میزان علاقه دانشجویان به ترتیب به فعالیت های کانون های نویسندگی، عفاف و حجاب، هلال احمر و مطالعات فرهنگی تربیت معلم بالاتر از میانگین بوده است؛ در خصوص برنامه های انجمن های علمی، بیشترین علاقه از منظر دانشجویان به برنامه های انجمن های مرتبط با علوم تربیتی و تعلیم تربیت بود؛ در خصوص برگزاری نمایشگاه های دانشگاه فرهنگیان، دانشجویان بیشترین علاقه خود را به نمایشگاه های دفاع مقدس، جنگ نرم، قرآن و عترت اختصاص داده اند و پس از آن به نمایشگاه های هنری و تجسمی، و نمایش و نقد فیلم بیشترین علاقه را دارند؛ در خصوص کلاس های فوق برنامه، دانشجویان بیشترین

علاقه خود را به کلاس‌های مهارت‌های زندگی اختصاص داده‌اند. برنامه و فعالیت‌های که در خصوص ازدواج و مسایل مرتبط با آن برگزار می‌کند و به نوعی به نیاز و موقعیت سنی و اجتماعی دانشجویان ارتباط پیدا می‌کند. همچنین در مراحل بعدی بیشترین علاقه دانشجویان به کلاس‌های عفاف و حجاب و پژوهش و مطالعات فرهنگی و گسترش فرهنگ نماز تعلق دارد. در خصوص فعالیت‌ها و مسابقات فرهنگی-اجتماعی، دانشجویان بیشترین علاقه خود را به برگزاری مسابقات ورزشی اختصاص دادند و پس از آن به مسابقات قرآن و عترت و کرسی‌های آزاداندیشی علاقه‌مند هستند؛ در خصوص برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و اجتماعی، دانشجویان بیشترین علاقه خود را به جشنواره‌های قرآن و عترت، علمی، ادبی و هنری اختصاص داده‌اند که در این رابطه بیشترین تمایل و علاقه خود را به نمایشگاه‌های علمی و پژوهشی و هنری نیز بیان کرده بودند. در رتبه بعد بیشترین علاقه دانشجویان به جشنواره و میزگردهای علمی و سرود و تئاتر می‌باشد؛ در خصوص برگزاری اردوهای دانشجویی، دانشجویان بیشترین علاقه خود را با 51.3٪ به اردوهای ایرانگردی اختصاص دادند و پس از آن با 22.3٪ به اردوهای علمی علاقه و تمایل دارند. اما از نظر 33.4٪ کارکنان دانشگاه، دانشجویان بیشترین علاقه را به اردوهای راهیان نور دارند؛ در خصوص برنامه‌های تشکلی دانشجویی، دانشجویان به برنامه‌های بسیج دانشجویی بیشتر علاقه‌مند هستند. میانگین علاقه مندی دانشجویان به سایر برنامه‌های تشکلی پایین‌تر از میانگین نظری بود؛ در خصوص برگزاری مناسبت‌ها و مراسم، دانشجویان بیشترین علاقه خود را به مراسم اعیاد ملی و مذهبی اختصاص دادند و پس از آن به برگزاری نماز جماعت و سخنرانی‌های هفتگی بیشتر علاقه‌مند هستند. از سوی دیگر میزان علاقه مندی دانشجویان به سایر مراسم‌های بالاتر از میانگین نظری می‌باشد؛ در خصوص انتشار نشریات دانشجویی، بر اساس نظر دانشجویان، علاقه مندی به نشریات دانشجویی در حد متوسط می‌باشد؛ در خصوص احساس ضرورت نسبت به برگزاری برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی دانشجویان بیشترین ضرورت را به برگزاری کارگاه‌های مهارت‌های زندگی، و عفاف و حجاب اختصاص دادند و پس از آن برگزاری برنامه‌های گسترش فرهنگ نماز، امر به معروف و نهی از منکر در رده‌های بعدی قرار دارند؛ در خصوص برنامه‌های کانون‌های فرهنگی در دانشگاه فرهنگیان، بیشترین علاقه از منظر دانشجویان به برنامه‌های کانون قرآن و عترت و نویسندگی بوده است. از سوی دیگر، میزان علاقه دانشجویان به ترتیب به فعالیت‌های کانون‌های نویسندگی، عفاف و حجاب، هلال احمر و مطالعات فرهنگی تربیت معلم بالاتر از میانگین بوده است. در خصوص برنامه‌های انجمن‌های علمی، ضرورت تشکیل انجمن‌ها، برگزاری نمایشگاه‌های دانشگاه فرهنگیان، علاقه مندی و احساس ضرورت و ...، از منظر دانشجویان بالاتر از میانگین نظری بود.

جدول 3. بررسی برنامه های فرهنگی و اجتماعی از نظر مسئولان فرهنگی و اساتید و مدرسان

متغیرها و ابعاد برنامه ها	میزان علاقه مندی		احساس ضرورت		میزان آگاهی و اطلاع از برنامه ها		احساس رضایت		میزان تمایل به مشارکت در اجرا	
	میانگین	فراوانی	میانگین	فراوانی	میانگین	فراوانی	میانگین	فراوانی	میانگین	فراوانی
کلاس های فوق برنامه	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89
برگزاری نمایشگاه فرهنگی و اجتماعی	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21
کانون های فرهنگی و اجتماعی	0.640	3.20	0.640	3.20	0.640	3.20	0.640	3.20	0.640	3.20
برگزاری مسابقات فرهنگی و اجتماعی	0.618	3.40	0.618	3.40	0.618	3.40	0.618	3.40	0.618	3.40
برگزاری جشنواره های فرهنگی و اجتماعی	0.619	3.58	0.619	3.58	0.619	3.58	0.619	3.58	0.619	3.58
برگزاری اردوهای فرهنگی و اجتماعی	0.620	3.96	0.620	3.96	0.620	3.96	0.620	3.96	0.620	3.96
برگزاری مراسمات و مناسبات فرهنگی و اجتماعی	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21
تشکل های دانشجویی	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.630	3.89	0.640	3.20
نشریات دانشجویی	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.659	3.21	0.618	3.40

بر اساس یافته‌های جدول (3) میزان علاقه مندی مسئولان فرهنگی و اساتید در خصوص کلاس‌های فوق برنامه؛ برگزاری مراسمات و مناسبات فرهنگی و اجتماعی؛ برگزاری اردوهای فرهنگی و اجتماعی؛ برگزاری مسابقات فرهنگی و اجتماعی در تمام شاخص‌های علاقه مندی، احساس رضایت، میزان آگاهی و اطلاع از برنامه‌ها و احساس ضرورت بالاتر از میانگین نظری می‌باشد، به عبارتی علاقه مندی آنها به نوعی با نظر دانشجویان هماهنگی نشان می‌دهد. همچنین براساس بررسی نتایج میزان علاقه مندی اساتید و کارکنان به برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی؛ بیشترین میزان علاقه مندی به مسابقات قرآن و عترت اختصاص داده‌اند. از طرف دیگر، اساتید و کارکنان دانشگاه نیز همانند دانشجویان علاقه مندی بیشترین را به مسابقات ورزشی تشخیص دادند و در رتبه دوم معتقدند که دانشجویان به مسابقات بصیرت افزایی و قرآن و عترت بیشتر علاقه دارند. اساتید و کارکنان دانشگاه همسو با دانشجویان نیز بیشترین علاقه را به جشنواره قرآن و عترت و در مراحل بعدی جشنواره علمی، ادبی و هنری دارند. همچنین بیشترین علاقه را به اردوهای راهیان نور نیز نشان داده‌اند. بر اساس تحلیل نظرات اساتید و کارکنان دانشگاه؛ به برنامه‌های بسیج دانشجویی بیشترین علاقه دارند و پس از آن به برنامه‌های انجمن اسلامی نیز علاقه‌مند هستند. اساتید و کارکنان دانشگاه معتقدند برگزاری مراسم‌های سوگواری و عزاداری‌ها در بین برنامه‌ها ضرورت داشته و پس از آن به مراسم‌های اعیاد ملی و مذهبی تیز بایسته است توجه شود. در مشارکت اساتید و کارکنان دانشگاه، در تمام ابعاد و شاخص‌ها بیشترین میزان تمایل به مشارکت دیده می‌شود. از منظر اساتید و کارکنان دانشگاه، میزان رضایت از شرکت دانشجویان در برگزاری مناسبت‌ها و مراسمات، شرکت در جشنواره‌های فرهنگی، حضور در برنامه‌های تشکل‌های دانشجویی و انجمن‌ها پایین ارزیابی شده است.

در ادامه یافته‌های مربوط به سؤال سوم و چهارم؛ یعنی مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران در فضای مجای دوران کرونا و پسا کرونا چیست؟ چه راهکارها و شیوه‌هایی برای افزایش بهبود برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در فضای مجای دوران کرونا و پسا کرونا وجود دارد؟ ارائه شده است. هدف پژوهشگر قضاوت درباره درستی یا نادرستی دیدگاه و ادراک اعضای هیئت‌علمی و مدرسان و ... نیست، بلکه تلاش می‌شود تا همچون آینه‌ای شفاف، ضمن توصیف، تحلیل و بازتاب سطح و عمق ذهنیات و ادراک اعضای هیئت‌علمی و مدرسان، دانشجویان و مسئولان فرهنگی و اجتماعی، تبعات احتمالی ناشی از وجود این وضعیت و ذهنیات مدرسان و ... بر روند کار آنها و به‌ویژه پیامدهای آن بر رشد حرفه‌ای دانشجومعلمیان بازنمایی شود. هنگامی که پژوهشگر در فرایند گفت‌وگو از استادان و برخی فعالان فرهنگی و اجتماعی سؤال کرد

که «آیا می‌توانید برای اجرای برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی نقاط قوتی را متصور شوید، با پاسخ‌های متنوع و متناقضی مواجه شد؛ برخی در شکل کاملاً بدبینانه به آن انتقاد و آن را «بدون نقطه قوت» معرفی می‌کردند. اما برخی که اکثریت اعضای هیئت‌علمی و مدرسان پیشکسوت تربیت معلم را شامل می‌شد، برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا را «دارای نقاط ضعف و نقاط قوت اندک» معرفی کردند. واکاوی عمیق‌تر روایت‌های اعضای هیئت‌علمی، علاوه بر آنکه به مقوله‌بندی داده‌های کیفی منجر شد، به ایجاد درک و دریافت فهم عمیق‌تری در خصوص برنامه ها و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان کمک کرد. بر اساس آنچه در فرایند گردآوری و تحلیل داده‌های پژوهش ذکر شد، معانی و عبارت‌های برگرفته از روایت‌های آزمودنی ها بخش کیفی مورد مصاحبه، دربرگیرنده برخی خصیصه‌های مرتبط با عملکرد دانشجومعلمان است که فهم و درک وسیع‌تری را نسبت به برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی به همراه دارد.

جدول 4. نمونه‌ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه‌های منتخب (نقل قول از مصاحبه با کد 11)

مشارکت‌کننده شماره 11 در خصوص نقطه قوت اجرای برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا در دانشگاه فرهنگیان گفته است: برای اولین بار در اجرای برنامه های تربیت معلم با بحران ناشی از ویروس منحوس کرونا، بستر فضای مجازی برای اجرای برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا در دانشگاه فرهنگیان بکار گرفته شد، این بستر در اختیار پردیس‌ها و مسئولان کارورزی اجرایی قرار گرفت. همچنین اطلاع‌رسانی از طریق سامانه و پست الکترونیک با برگزاری دوره آموزشی فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران انجام گرفت. تدوین و معرفی محتوا منابع مفید و قابل فهم برای دانشجومعلمان اولین قدم در اجرای برنامه های یاد شده است که خوشبختانه، در چند سال اخیر منابع جامع و روانی برای برنامه های فرهنگی در دانشگاه تهیه و منتشر شده است که این امر موجب ایجاد انگیزه در دانشجومعلمان و برداشت‌های یکسان از مفاهیم از دانشجویان است. لذا، تدوین منابع امری ضروری است.

کد محوری:	کد باز:
وجود تولیدات و محتوای علمی مناسب در زمینه برنامه های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان	منابع و محتوای آموزشی مناسب برای برنامه های فرهنگی و اجتماعی

جدول 5. نمونه‌ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه‌های منتخب (نقل قول از مصاحبه با کد 11)

مشارکت‌کننده شماره 11 در خصوص ضعف اجرای برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا در دانشگاه فرهنگیان گفته است: «در شرایطی که برای دانشجویان در برخی موارد بر اساس

روش‌های کهنه و سنتی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی انجام می‌شود، فضای مجازی برای اجرای فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در دوران ویروس منحوس کرونا حلقه مفقوده‌ای است که در میان برنامه‌های فرهنگی دانشگاه بیگانه و همسو و هم‌جهت نیست. عدم تطابق برنامه‌های با رویکردهای جدید در دوران کرونا و همچنین عدم آگاهی اعضای هیئت‌علمی و مدرسان، دانشجویان و ...، از رویکردهای جدید فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی دوران کرونا، که باعث سردرگمی دانشجومعلم‌ان می‌شود.

کد باز:	کد محوری:
در برخی موارد فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا بر اساس روش‌های سنتی و کهنه با رویکرد انتقال اطلاعات انجام می‌شود.	دانش و مهارت‌های نسبتاً پایین دانشجومعلم‌ان در برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی

جدول 5. مقوله‌های شناسایی شده از مصاحبه با استادان دانشجویان و مسئولان فرهنگی (عوامل داخلی)

قوت‌ها (کدهای استخراج شده به همراه فراوانی آنها)	ضعف‌ها (کدهای استخراج شده به همراه تعداد فراوانی آنها)
انگیزه بالای دانشجومعلم‌ان برای فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی (۱-۸)	دانش و مهارت‌های نسبتاً پایین دانشجومعلم‌ان در اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی (۱-۱۲)
آگاهی دانشجومعلم‌ان از ارزش و تأثیرگذاری فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در تربیت معلم فکور (۱-۱۰)	نبود توجه کافی به انتخاب زمان و مکان مناسب همچنین وسایل و تجهیزات در اجرای برنامه‌ها (۹-۱)
توانایی دانشجومعلم‌ان در برقراری ارتباط مؤثر (۱-۱۲)	زبان دشواری در برقراری ارتباط مجازی مناسب (۱-۱۴)
آشنایی دانشجومعلم‌ان با سطح انتظارات از فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی (۱-۷)	ناکافی بودن محتوا برای کار فرهنگی و اجتماعی 4 (۱-۱۰)
آگاهی استادان و دانشجومعلم‌ان از برنامه فرهنگی و اجتماعی (۱-۶)	ایجاد نشدن تغییرات لازم در انتظارات از دانشجومعلم فکور 4 (۱-۱۲)
توانایی استادان و دانشجومعلم‌ان در استفاده از فناوری‌های IT (۱-۱۲)	نبود ارزیابی‌های دقیق و علمی در پایان اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی کارورزی 4 (۱-۱۲)
آشنایی استادان راهنما و دانشجومعلم‌ان با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱-۱۱)	نداشتن چشم‌انداز روشن از کارهای فرهنگی 4 (۱-۶)
تولیدات علمی مناسب در زمینه فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان (۱-۹)	فاصله بین برنامه‌ریزی و اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی 4 (۱-۹)

عوامل خارجی مؤثر بر برنامه و فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا در دانشگاه فرهنگیان: هدف این مرحله کندوکاو آثار محیط خارجی بر اجرای فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا به منظور شناسایی فرصت ها و تهدیدهایی است که تربیت معلم کشورمان با آن مواجه است. در این خصوص باید گفت که فرصت ها مجموعه امکانات و قابلیت هایی است که خارج از محیط ناحیه بر عملکرد تربیت معلم به طور مستقیم یا غیرمستقیم مؤثر واقع می شوند و تهدیدها نیز مجموعه عوامل خارج از ناحیه محسوب می شوند که در ناکارایی این نواحی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم دارند.

جدول 6. نمونه ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه های منتخب (نقل قول از مصاحبه 11)

مشارکت کننده شماره 11 در خصوص فرصت اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان در دوران کرونا و پسا کرونا گفته است: «اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی به عنوان وجه ممیزه دانشگاه فرهنگیان از سایر دانشگاه ها که دانشجویان پر توان ما را بعد از طی مراحل تربیت حرفه ای به عنوان افرادی که به طور مستقل کار فرهنگی و اجتماعی را طراحی و اجرا می کنند و در قالب برنامه ریزی فرهنگی به نظریه پردازی در خصوص طراحی خود می پردازند، کاری بسیار جالب و ارزشمند است، دانشجویانی که از مراحل اولیه تربیت معلم به خوبی توانمند شده اند و در طول دوره چهار ساله در قالب یک نومعلم بسیار خوب می درخشند. این موارد در کنار هم موجب رغبت دانشجوی معلمان برای گذراندن برنامه های فرهنگی و اجتماعی شده است. دانشگاه فرهنگیان با تربیت معلمان جوان قدم مهمی را در اجرای برنامه های فرهنگی و اجتماعی در مدارس بر می دارد. این معلمان آموزش دیده می توانند در کنار دیگر معلمان که کار فرهنگی و اجتماعی را آکادمیک آموزش ندیده اند، طرح های بزرگ فرهنگی و اجتماعی را با همکاری هم در مدارس به اجرا در آورند.

کد باز:	کد محوری:
به دلیل اینکه اغلب مدرسان دانشگاه فرهنگیان خود معلمان مدارس هستند یا بودند، قطعاً در ارتباط با دانشجو متفاوت از مراکز دانشگاهی دیگر عمل می کنند.	پتانسیل پردیس های دانشگاه فرهنگیان و مدارس در ایجاد محیط یادگیری مناسب برای اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی

جدول 7. نمونه ای از کدگذاری بر اساس قسمتی از یکی از مصاحبه های منتخب

مشارکت کننده شماره 11 در خصوص تهدید اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا و پسا کرونا دانشگاه فرهنگیان گفته است: «مدیران و کارشناسان فرهنگی ما که به عنوان استادان مسئولان تخصصی کار هدایت و نظارت مستقیم دانشجو معلمان را در پردیس ها و مراکز بر عهده دارند، از تحصیلات، دانش و نگرش مناسبی با رویکردهای نوین تعلیم و تربیت و برنامه های فرهنگی و اجتماعی برخوردار

نمی‌باشند و یک نوع تضاد نگرشی با دانشجو معلم و مسئولان فرهنگی پیدا می‌کنند، عدم آشنایی برخی از آن‌ها با روش‌ها و فنون نوین و فعال در طراحی و برنامه ریزی و اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی باعث گردیده از روش‌های کهنه و سنتی در دانشگاه فرهنگیان استفاده کنند و اجازه اجرای طرح جدید و ابتکاری به دانشجویان نمی‌دهند و بعضاً در برابر تغییر مقاومت می‌کنند. همچنین اجرایی نکردن تعهدات مالی نسبت به اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی و عدم ارتباط قوی و تأثیرگذار بین مسئولان فرهنگی و دانشجو معلم از موارد پیشرو و تهدید برنامه فرهنگی و اجتماعی هست.

کد باز:	کد محوری:
آگاه نبودن مدیران و کارشناسان فرهنگی از طرح‌های جدید و ابتکاری در برنامه ریزی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی	نبود امکان اجرای گروهی برنامه فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی همچنین همکاری و تعامل پایین مدیران و کارشناسان فرهنگی در اجراء

جدول 8. مقوله‌های شناسایی شده از مصاحبه با استادان (عوامل خارجی)

فرصت‌ها (کدهای استخراج‌شده به همراه تعداد فراوانی آنها)	تهدیدها (کدهای استخراج‌شده به همراه تعداد فراوانی آنها)
پس از اجرای موفق برنامه فرهنگی و اجتماعی دانشجومعلم‌ان به‌خوبی قادرند بر اساس الگوهای جدید در مدارس به برنامه ریزی و اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی بپردازند (10-ا)	مدیران و کارشناسان فرهنگی کنونی دانشگاه فرهنگیان در دوران کرونا و پسا کرونا حداقل تعامل و ارتباط با دانشجویان برقرار نموده اند (12-ا)
پردیس‌ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان محیط یادگیری مناسبی برای اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی است (14-ا)	تجهیزات نرم افزاری و سخت افزاری مورد نیاز در صورت لزوم، برای ارتقای کیفیت برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی در فضای مجازی و متناسب با دوران کرونا و پسا کرونا در پردیس‌ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان موجود نیست (11-ا)
مدیران و کارشناسان فرهنگی و دانشجومعلم‌ان استقلال کافی برای اجرای برنامه کارروزی ندارند (14-ا)	مسئولان دانشگاه فرهنگیان نگرش مثبتی به اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی در پردیس‌ها و مراکز دارند (10-ا)
مدیران پردیس‌ها و مراکز با دانشجومعلم‌ان به‌خوبی همکاری می‌کنند (9-ا)	تجهیزات و امکانات مناسب برای کار فرهنگی و اجتماعی در پردیس‌ها و مراکز فراهم نمی‌شود (8-ا)
شبکه اینترنت و فناوری نوین در پردیس‌ها و مراکز دانشگاه فرهنگیان گسترش یافته است (7-ا)	نظام انگیزشی مناسبی برای دانشجو معلم‌ان، استادان در اجرای کار فرهنگی و اجتماعی وجود ندارد (14-ا)
اساتید و مدرسان تربیت معلم توانایی بالقوه برقراری ارتباط مؤثر با دانشجومعلم‌ان را دارند.	گزارش‌های برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی به تقویت باور دانشجویان منجر نمی‌شود (12-ا)

با برنامه ریزی مناسب فرهنگی و اجتماعی، جو پردیس ها و مراکز برای دانشجومعلمان شاداب و انگیزه دهنده است (14-1)	برنامه جامع و مدونی برای اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی وجود ندارد (7-1)
اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی فرصت مناسبی برای ارتقای مهارت‌های ارتباطی دانشجومعلمان است (12-1)	امکان اجرای گروهی برنامه فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا و پسا کرونا به طور مطلوب وجود ندارد (9-1) دانش و آگاهی نسبتاً پایین دانشجومعلمان در خصوص شیوه نامه‌ها، دستورالعمل های فرهنگی و اجتماعی (8-1)

یافته‌های بخش کمی پژوهش تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید با استفاده از مدل SWOT در مجموع، تحلیل عمیق دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی و مدرسان در زمینه اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران در دوران کرونا و پسا کرونا، 8 نقطه قوت در برابر 9 نقطه ضعف داخلی و تعداد 10 فرصت خارجی در برابر 10 تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است؛ جدول 9. راهبردهای اجرایی موفق برنامه های فرهنگی و اجتماعی با شرایط دانشگاه فرهنگیان استان تهران

تهدیدها	فرصتها	SWOT
ST: راهبردهای تنوعی -تنوع بخشی و ایجاد زیرساخت‌هایی برای گسترش و اجرای برنامه های فرهنگی و اجتماعی - همسویی با برنامه‌های و اسناد بالادستی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش -توسعه و تجهیز امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری	SO: راهبردهای تهاجمی -استفاده از پتانسیل‌های پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان - بهره‌گیری از نیروهای توانمند و شایسته برنامه های فرهنگی و اجتماعی در دوران کرونا و پسا کرونا - تقویت مشوق‌های لازم مادی و معنوی	قوت
WT: راهبردهای تدافعی -جلب مشارکت همه عناصر اصلی در دانشگاه در اجرای موفق برنامه های فرهنگی و اجتماعی	WO: راهبردهای بازنگری - تقویت اطلاع‌رسانی در خصوص قابلیت‌های برنامه های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه فرهنگیان - تهیه و تدوین دستورالعمل و شیوه‌نامه جامع برای استفاده بهینه از پتانسیل‌های اجرای برنامه های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان در پردیس ها و مراکز	ضعف

بحث و نتیجه گیری

بنابر اطلاعات به دست آمده به وسیله پرسش‌نامه‌ها، بیش از نیمی از دانشجویان در برنامه‌های فرهنگی اجتماعی مشارکت کم دارند و در برخی موارد اطلاع و آگاهی رسانی هم در سطح مطلوبی نمی باشد. در حالی که کارکنان و اساتید بر این باورند که میزان مشارکت آنها در برنامه‌ها متوسط رو به بالا است. در نتیجه تا زمانی که این دو نگرش نسبت به این موضوع تغییر نکند، شاهد تغییر و افزایش مشارکت دانشجویان نیز نخواهیم بود در نتیجه باید اساتید و کارکنان دانشگاه را از وضع موجود در خصوص میزان مشارکت دانشجویان مطلع نمود.

میزان احساس ضرورت از برنامه های فرهنگی و اجتماعی از نظر دانشجویان مثبت و بالاتر از میانگین است و در زمینه رضایت مندی؛ نیمی از دانشجویان از برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی، رضایت کم دارند. اما کارکنان و اساتید بر این باورند که میزان رضایت بالاتر از میانگین دارند. این آگاهی کارکنان و اساتید باید نسبت به دیگر برنامه‌ها نیز گسترش یابد و از نگرش واقعی دانشجویان آگاهی یابند.

طبق نتایج به دست آمده، درصد بالایی از دانشجویان به هیچ شکل دانشجویی علاقه ندارند. این در حالی است که کارکنان و اساتید بر این باورند که علاقه مند به شکل ها هستند. در نتیجه بهتر است این نکته به برنامه‌ریزان و مجریان فرهنگی گوش‌زد گردد. چرا که ممکن است در جامعه‌پذیری سازمانی دانشجویان تاثیر منفی بگذارد.

برای افزایش رضایت دانشجویان از برنامه‌های انجمن علمی، بازدیدهای علمی افزایش یابد؛ چرا که دانشجویان به این نوع فعالیتها علاقه بیشتری نشان داده‌اند.

در مورد موضوع برگزاری نمایشگاه‌ها، دانشجویان بیشترین علاقه را به بخش علمی پژوهشی دارند. اما کارکنان و اساتید می‌پندارند که دانشجویان بیشترین علاقه را به نمایشگاه‌ها هنری دارند که در این مورد می‌توان با اطلاع رسانی و ارائه گزارش به کارکنان و اساتید می‌توان فضای تعاملی مناسبی ایجاد کرد.

بیشترین علاقه‌مندی به کلاس‌های مهارت زندگی تعلق دارد و با گسترش این کلاس‌ها می‌توان میزان رضایت دانشجویان را افزایش داد. همچنین در میان فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی، مسابقات ورزشی از طرفدار بیشتری برخوردار است. در نتیجه گسترش برنامه‌های ورزشی می‌تواند مورد اقبال قرار گیرد. طبق نظر اساتید و کارکنان دانشجویان در فعالیت‌های اردویی بیشترین علاقه را به اردوهای راهیان نور دارند.

انگیزه بالای دانشجومعلمان برای برنامه های فرهنگی و اجتماعی، آگاهی دانشجومعلمان از ارزش ها، توانایی دانشجومعلمان در برقراری ارتباط مؤثر، آشنایی دانشجومعلمان با سطح انتظارات از آنها، آگاهی استادان، توانایی استادان و دانشجومعلمان در استفاده از فناوری های IT و ICT، آشنایی استادان راهنما و دانشجومعلمان با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تولیدات علمی مناسب در زمینه برنامه های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان از مزیت ها و نقاط قوت اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه فرهنگیان استان تهران به حساب می آیند. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده، دانش و آگاهی پایین دانشجومعلمان به شیوه نامه ها و دستورالعمل های فرهنگی و اجتماعی، مهم ترین نقاط ضعف اجرای برنامه درس پژوهی بوده اند. همسو با یافته های مطالعه حاضر، مطالعات دیگری از جمله حبیبی فهیم (1387) نیز مؤید این نتایج است. حجازی (1399) در واکاوی تجربه های زیسته اساتید در دانشگاه فرهنگیان بیان می کند که مدیران و مسئولان فرهنگی و اجتماعی نقش حمایت کننده را در اجرای برنامه های فرهنگی و اجتماعی پرديس ها نادیده می گیرند و به جای نظارت بالینی پیگیرانه و حمایت معنوی از اجرای برنامه های فرهنگی و اجتماعی دانشجومعلمان، از خود سلب مسئولیت و برنامه را ناقص اجرا می کنند.

توانمندی پرديس های دانشگاه در اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی و نگرش مثبت اساتید به اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی در مدارس مهم ترین فرصت های بیرونی هستند. از میان تهدیدهای خارجی نبود امکان اجرای گروهی برنامه فرهنگی و اجتماعی در پرديس ها، نبود توانمندی و آگاهی معلمان، به عنوان مهم ترین تهدیدهای پیش روی اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی ذکر شده اند. نتایج پژوهش حجازی (1397) نشان داد که فاصله بین برنامه قصد شده و اجرا، از مشکلات عمده برنامه های جدید تربیت معلم در دانشگاه فرهنگیان می دانند.

از بین راهبردهای تدوین شده، راهبرد اطلاع رسانی به عنوان عنصر اصلی برنامه فرهنگی و اجتماعی درباره قابلیت های دانشگاه فرهنگیان در اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی و راهبرد توسعه و تجهیز امکانات سخت افزاری و نرم افزاری پرديس ها و مراکز بهترین فرصت و بیشترین جذابیت را داشته اند.

پیشنهادها: برای بهتر اجرای شدن راهبردهای مشخص‌شده، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود: 1. برای بهینه تر شدن نتایج این تحقیق، در قالب ارسال پرسشنامه‌ای بازخوردهای لازم از مدرسان و دانشجومعلم‌ان سایر استان‌ها کشور اخذ شود. علاوه بر منابع مذکور، نمونه آثار فاخر گزارش‌های برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی دانشجومعلم‌ان استان‌های کشور به صورت دیجیتال چاپ و منتشر شود. در ضمن می‌توان از تجربیاتی که در سطح پردیس‌ها همکاران پرتلاش و دلسوز آنها را تهیه کرده‌اند، استفاده کرد. 2. تلاش شود تا در معرفی منابع و محتوا که شامل اصول و مبانی برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی، دقت لازم به عمل آید تا این نگاه و فرایند سیستمی به خوبی اجرا شود. 3. حضور اعضای هیئت علمی و مدرسان در برنامه ریزی و اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی الزام‌آور شود. 4. زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری برنامه ریزی و اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی از سوی دانشگاه ایجاد و فرایندهای ساده و روان تعریف شود تا موجبات رضایت دانشجویان و بالا بردن انگیزه آنها را فراهم آورد. 5. در برنامه اساتید و مدرسان برای درست اجرا برنامه فرهنگی و اجتماعی از طریق تعامل دانشگاه فرهنگیان استان‌ها با سازمان مرکزی دانشگاه اجرای برنامه فرهنگی و اجتماعی را بخشی از ساعت موظفی اساتید و مدرسان تعریف کنند.

منابع

- آشنا، حسام‌الدین؛ کاظمی قهفرخی، سید محمد (1394) "مدل سیاست فرهنگی در حکومت علوی؛ در جست و جوی مدلی برای سیاست‌گذاری و برنامه ریزی" دین و ارتباطات، شماره 49، صص 52-5.
- اساسنامه دانشگاه فرهنگیان (1391). تهران؛ شورای عالی انقلاب فرهنگی
- امام جمعه، محمدرضا، مهرمحمدی، محمود (1385). نقد و بررسی رویکردهای تدریس فکورانه به منظور ارائه برنامه درسی تربیت معلم فکور. فصلنامه برنامه درسی، سال اول، شماره 3.
- باقری، خسرو (1389). الگوی مطلوب آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران. تهران: انتشارات مدرسه.
- بازرگان، عباس (1387) مقدمه ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته رویکردهای متداول در علوم رفتاری، نشر دیدار. تهران.
- برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان در افق چشم‌انداز 1404 (1395). تهران: دانشگاه فرهنگیان
- حسینی بیدختی، محسن (1393). رشد حرفه ای معلم، تهران: انتشارات دانشگاه شهید رجایی
- حبیبی فهیم، حبیب الله. (1378). مسئله‌یابی فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های ایران، تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- حجازی، اسد و آراسته، حمید (1391)؛ شناسایی و تحلیل نقش مؤلفه‌های آموزشی، پژوهشی و خدمات اجتماعی بر بهره‌وری اعضای هیأت علمی، فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت دانشگاه اسلامی، سال

اول، (4) 4، 166-176.

خروشی، پوران؛ نصر، احمدرضا؛ میرشاه جعفری، سید ابراهیم؛ و موسی پور، نعمت الله. (1394). تبیین شایستگی‌های معلم طراز جمهوری اسلامی ایران بر اساس اسناد تحولی نظام آموزش و پرورش. مجموعه مقالات دومین کنفرانس ملی و نهمین همایش ارزیابی کیفیت نظام‌های دانشگاهی. دانشگاه فرهنگیان، پردیس نسیمیه تهران.

رشد آموزش زبان (1396). هویت حرفه ای معلمان در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، دوره سی و یکم شماره 3

سیف اللهی، سیف الله (1381). جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران. تهران: انتشارات جامعه پژوهان سینا. سند دانشگاه اسلامی (1392). تهران؛ شورای عالی انقلاب فرهنگی
ساروخانی، باقر (1380). روش تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سرمد؛ زهرا؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه. (1387). روش های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ شانزدهم، تهران. انتشارات آگاه.

علی آبادی، احمد، (1375) نظام اجتماعی و مسئولیت دانشگاه در تربیت نسل جوان، تهران: دانشگاه تهران عمید، حسن (1369). فرهنگ عمید. تهران: انتشارات امیر کبیر.
کارنامه دانشگاه فرهنگیان در دولت تدبیر و امید (1394). تهران؛ دانشگاه فرهنگیان
مبانی نظری تحول بنیادین در نظم تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران (1390). تهران؛ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

مشاطیان شایان، رضا. (1379) کانون‌های دانشجویی (کارکردهای آموزشی، اجتماعی و سیاسی) تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

ملایی نژاد، اعظم؛ ذکاوتی، علی (1387). بررسی تطبیقی نظام برنامه درسی تربیت معلم در کشورهای انگلستان، ژاپن، فرانسه، مالزی و ایران. فصلنامه نوآوری های آموزشی، سال هفتم، شماره 26، تابستان 1387

ملکی، حسن (1384). صلاحیت های حرفه ای معلمی. تهران؛ انتشارات مدرسه.

مهرمحمدی، محمود (1379). بازاندیشی فرایند یاددهی -یادگیری و تربیت معلم. تهران، انتشارات مدرسه مهر محمدی، محمود (1394). میزگرد تربیت معلم و تضمین کیفیت، دومین کنفرانس ملی و نهمین همایش ارزیابی کیفیت نظام‌های دانشگاهی.

معید فر، سعید و پروین، ستار (388). فرا تحلیل مطالعات انجام شده در حوزه مسایل اجتماعی ایران. جامعه شناسی کاربردی، سال بیستم - شماره پیاپی (36) - شماره 4، 135-150.

نیستانی، محمدرضا و رامشگر، ریحانه (1392) نقش فعالیتهای فرهنگی دانشگاهها در توسعه فرهنگی جامعه، فصلنامه مهندسی فرهنگی.

- احمدی، اصغر؛ افشانی، سید علیرضا (1388)، "نیازهای فرهنگی دانشجویان" پژوهشنامه، شماره 46، صص 33-64
- ثواقب، جهانبخش (1382) "نظام برنامه ریزی فرهنگی" مسجد، شماره 67، صص 24-33
- چلبی، مسعود (1381) "برنامه ریزی فرهنگی، عامل تغییر یا ثبات؟" فرهنگ عمومی، شماره 33، صص 16-12
- دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی (1382)، "سیاست گذاری و فرهنگ در ایران امروز- خلاصه مجموعه مقالات، انتشارات باز، تهران
- رشیدی، حمیدرضا؛ میرشاه جعفری، سید ابراهیم؛ شریف خلیفه سلطانی، مصطفی (1384) "بررسی روند برنامه ریزی فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه‌های دولتی اصفهان طی برنامه دوم و سوم توسعه کشور" روان‌شناسی و علوم تربیتی، شماره 70، صص 199-220.
- سیفی، پری (1389)، "مهندسی فرهنگی و دانشگاه" پژوهشنامه، شماره 69، صص 101-126
- صالحی امیری، سید رضا؛ عظیمی دولت آبادی، امیر (1387)، "مبانی سیاست‌گذاری و برنامه ریزی فرهنگی" پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، تهران
- عقیلی، سید وحید؛ احمدزاده کرمانی، روح الله (1388) "ارزیابی عوامل موثر بر سیاست‌گذاری رسان‌های در حوزه ارتباطات میان فرهنگی" مدیریت فرهنگی، شماره پنجم، صص 136-152
- کاشی، غلامرضا (1379)، "سیاست گذاری اقتدارگرایانه و دموکراتیک فرهنگی" انتشارات مرکز بازشناسی اسلام و ایران، تهران
- کمیسیون ملی یونسکو در ایران (1379) "گزارش جهانی فرهنگ"، مترجم: هادی و دیگران، مرکز انتشارات یونسکو، تهران
- گوردن، کریستوفر و سایمون ماندی (1383)، "دیدگاه‌های اروپایی سیاست فرهنگی"، مترجم: غبرایی، هادی؛ تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- مثنوی، عطاالله؛ سام آرام، عزت‌الله؛ حسینی، سید احمد؛ آقابخشی، حبیب‌الله؛ فروغان، مهشید؛ صدرالسادات، سیدجلال؛ رهگذر، مهدی (1384)، "نگرش دانشجویان خوابگاهی دانشگاه علوم پزشکی ایران در مورد رفتارهای انحرافی در خوابگاه‌ها، توانبخشی، شماره 4، صص 24-21
- مظاهری، محمدمهدی؛ کاوسی، اسماعیل؛ چاوش باشی، فرزانه (1387) "معرفی مدل‌هایی برای برنامه ریزی فرهنگی" بصیرت، شماره 39، صص 35-54
- موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی (1397)، "آمار آموزش عالی در یک نگاه" انتشارات موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، تهران
- نیک کار، ملیحه؛ فرزین، فرزانه (1387)، "مقایسه میزان علاقه ی دانشجویان زن و مرد دانشگاه شیراز به

برنامه های فرهنگی و هنری و میزان شرکت آنها در این گونه برنامه ها در سال 1382" پیک نور، شماره 29، صص 84 - 99

و ثوقی، منصور؛ نیک خلق، علی اکبر (1370)، "مبانی جامعه شناسی" انتشارات کسری، تهران
وحید، مجید (1386)، "بحثی در سیاستگذاری فرهنگی" فصلنامه سیاست، دوره سوم، صص 287-306
وزارت فرهنگ و آموزش عالی (1378)، "مسئله یابی فرهنگی و اجتماعی دانشگاه های ایران (کتابچه)"
دفتر مطالعات و برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی - معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت فرهنگ و آموزش
عالی، تهران

Avalos, B. (2011). *Teacher professional in teaching and teacher education over ten years. Teaching and teacher education* 27(1)10-20.

Austin, J., Stevenson, H., & wei-skillem, J. (2006). *Social and commercial entrepreneurship: same, different, or both?* ET&P, January.

Bukaliya, R. (2012). The potential benefits and challenges of intership programnes in an OdL institutions : a case for the zimbabwe open university. *International journal on nrw trends in education on thir implication janury februaay march 2012*. volum:3issue:Article: 13 issn1309-6249.

Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2007). "*The designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

http://www.21learn.org/arch/articles/brown_seely.html.

Dees, J. G. (1998). *The meaning of social entrepreneurship*. <http://www.redalmarza.com/ing/pdf/themeaningo/fsocialentrepreneurship.pdf>. Visited 21 june. 2001.

Johnson, R.B., & onwuegbuzie, A.J. (2004). *Mixed methods research: a research paradigm whose time has come. Educational research*, 33(7), 14-26.

tashkкори, a., teddlie, c. (1998). *Mixed methodology combining qualitative and quantitative approaches* (applied social research methods, no. 46). Thousand oaks, CA: sage.